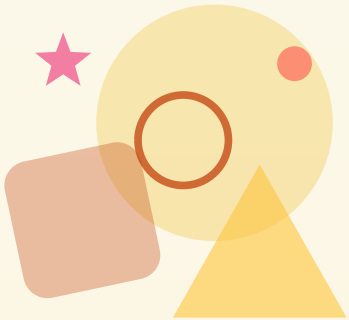
Talim Noktası.

7. Sınıf

Sosyal Bilgiler

Osmanlı Kültür ve Medeniyeti

3. Öğrenme Alanı: Ortak Mirasımız · Konu 04 · Konu Anlatımı

3. ÖĞRENME ALANI

Osmanlı kültür ve medeniyeti

Ortak Mirasımız · Konu 04

Bu konuda neler var?

1 Osmanlı Kültürünün Kökleri ve Yönetim Anlayışı 4
2 Eğitim ve Hukuk 7
3 Sanat ve Günlük Hayat 10
4 Vakıflar, Ahilik ve Loncalar 13
★ Konu Testi 17
★ Cevap Anahtarı 19

Mahallenizdeki eski bir çeşme, şehrinizin ortasındaki tarihî bir çarşı, dedenizin anlattığı bir Karagöz oyunu ya da sofrada "Önce büyükler başlasın." sözü... Bunların her biri yüzyıllardır süren bir kültürün izidir. Osmanlı Devleti altı yüz yılı aşkın tarihi boyunca üç kıtada geniş bir coğrafyaya yayılmış; yönetimden sanata, eğitimden günlük hayata kadar pek çok alanda kalıcı eserler bırakmıştır. Bu konuda Osmanlı kültür ve medeniyetinin temel özelliklerini kanıtlardan inceleyecek, çıkarımlar yapacak ve görüşlerinizi yansıtan bir ürün hazırlayıp paylaşacaksınız.

Bu bölümde

- Osmanlı kültür ve medeniyetini oluşturan unsurları tanıyacaksınız.
- Yönetim, eğitim, hukuk, sanat ve günlük hayatın temel özelliklerine ilişkin kanıtlardan çıkarım yapacaksınız.
- Vakıfların, Ahilik ve lonca teşkilatlarının toplum hayatına etkilerini açıklayacaksınız.
- Öğrendiklerinizi yansıtan bir ürün oluşturup sınıfla paylaşacaksınız.

Anahtar kavramlar

külliye · Divan-ı Hümayun · sıbyan mektebi · medrese · Enderun · kadı · kanunname · Mecelle · hat · çini · mehter · bedesten · vakıf · Ahilik · lonca

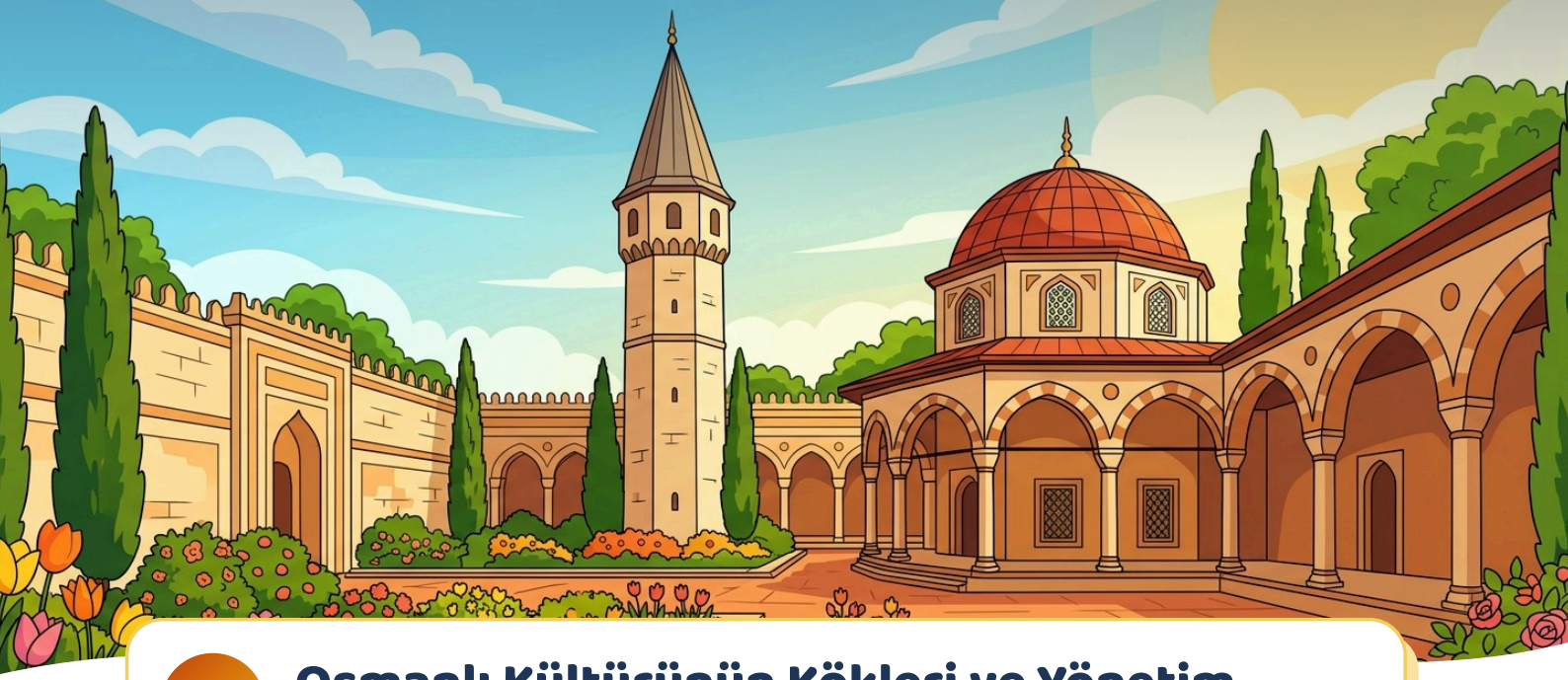
Etkinlik 1

Ön değerlendirme: Ne biliyorsunuz?

Doğru ifadelerin yanına **D**, yanlış ifadelerin yanına **Y** yazınız. Yanlış bulduğunuz ifadeyi düzelterek yeniden yazınız.

1. Osmanlı kültürü, Selçuklu ve beylikler döneminin birikimi üzerine kurulmuştur.
2. Osmanlı Devleti'nde devlet işleri yalnızca padişah tarafından, kimseye danışılmadan yürütülürdü.
3. Selimiye Camii, Mimar Sinan'ın eserlerinden biridir.
4. Vakıf eserlerinden yalnızca Müslümanlar yararlanabilirdi.
5. Ahilik, esnafı meslek ve ahlak yönünden yetiştiren bir teşkilattır.

Zorlandıysanız: Padişahlar devlet işlerini Divan-ı Hümayun'da yardımcılarıyla birlikte görüşmüştür. Vakıfların hizmetlerinden din, dil ve köken ayrımı yapılmadan herkes yararlanmıştır. Diğer ifadeler doğrudur.

1 Osmanlı Kültürünün Kökleri ve Yönetim Anlayışı

Osmanlı kültür ve medeniyeti, Anadolu'da daha önce kurulan Türkiye Selçuklu Devleti'nin ve Türk beyliklerinin bıraktığı zengin birikim üzerine kuruldu. İslam medeniyetinin adalet, yardımlaşma ve merhamet gibi değerleri de Osmanlı toplum hayatını derinden etkiledi. Fethedilen bölgelerdeki farklı kültürlerle kurulan ilişkiler bu birikimi daha da zenginleştirdi.

Tanım Külliye

Bir cami çevresinde kurulan; medrese, darüşşifa, imaret, hamam, sıbyan mektebi ve çarşı gibi farklı işlevli yapılardan oluşan yapı topluluğuna külliye denir. Külliyeler ibadet, eğitim, sağlık ve sosyal yardım hizmetlerini bir arada sunar.

Selçuklu Döneminde Mengücekoğulları tarafından Sivas'ın Divriği ilçesinde yaptırılan Divriği Ulu Camii ve Darüşşifası, cami ile hastaneyi bir arada sunan bir yapı topluluğudur. XVI. yüzyılda Mimar Sinan'ın İstanbul'da yaptığı Süleymaniye Külliyesi ise bu geleneğin Osmanlı Döneminde ne kadar geliştiğini gösterir.

Notlarım

Osmanlı kültür ve medeniyetinin unsurları

Osmanlı kültür ve medeniyeti

Yönetim	Eğitim	Hukuk	Sanat
Padişah, Divan-ı Hümayun; merkez ve taşra	Sıbyan mektebi, medrese, Enderun	Kadı, kanunname, Mecelle	Mimari, çini, hat, ebru, mehter

Günlük hayat	Vakıflar	Ahilik ve lonca
Mahalle, çarşı, sofra, Karagöz	Külliye, imaret, çeşme, köprü	Meslek ahlakı, kalite, dayanışma

Yönetim. Osmanlı Devleti küçük bir uç beyliği olarak kuruldu. İlk dönemlerde yönetim Türk geleneklerine göre şekillendi; bey hem devletin başı hem de ordunun komutanıydı. Devlet büyüdükçe yöneticilerin unvanları da değişti: bey, han, hüdavendigâr, sultan ve padişah. Yönetim, başkentteki **merkez yönetimi** ve uzak eyalet ile sancaklardaki **taşra yönetimi** olarak ikiye ayrıldı.

Padişahlar geniş yetkilere sahipti ancak kanunlara, törelere ve geleneklere uygun davranmak zorundaydı. Devletin önemli işleri **Divan-ı Hümayun**'da görüşülürdü. Bu kurulun kökeni Selçuklu devlet geleneğindeki divana dayanıyordu. Divanın her üyesi belirli bir alandan sorumluydu:

Divan üyesi	Sorumlu olduğu alan	Yaptığı işlerden örnekler
Veziriazam (sadrazam)	Devlet yönetiminin bütünü	Padişah adına devleti yönetir, padişahın mührünü yanında bulundururdu.
Kazasker	Hukuk ve eğitim	Divana gelen önemli davaları karara bağlar; kadıları ve medrese hocalarını (müderrisleri) göreve getirirdi.
Defterdar	Maliye	Hazineye giren ve hazineden çıkan parayı hesaplar, harcamaları denetlerdi.
Nişancı	Yazışma ve kayıt	Fermanların yazılmasını sağlar, bunlara padişahın tuğrasını çeker, toprak kayıtlarını tutardı.
Kaptanıderya	Deniz kuvvetleri	Donanmayı yönetir, gemilerin ve tersanelerin işlerini düzenlerdi.
Şeyhülislam	Din işleri	Divanın sürekli üyesi değildi; bir kararın dine uygun olup olmadığı sorulduğunda fetva verirdi.

Örnek 1: Bir unvanın anlattıkları

Soru: Osmanlı yöneticileri önce "bey", daha sonra "sultan" ve "padişah" unvanlarını kullanmıştır. Bu kanıttan hangi çıkarımı yapabiliriz?

Çözüm: Unvanlar, yöneticinin gücünü ve devletin büyüklüğünü yansıtır. "Bey" unvanından "padişah" unvanına geçilmesi, Söğüt çevresindeki bir uç beyliğinin zamanla geniş topraklara hükmeden **güçlü bir devlet** hâline geldiğini gösterir.

Ne öğrendik?

1. Osmanlı kültürü hangi birikimin üzerine kurulmuştur?

2. Merkez yönetimi ile taşra yönetimi arasındaki fark nedir?

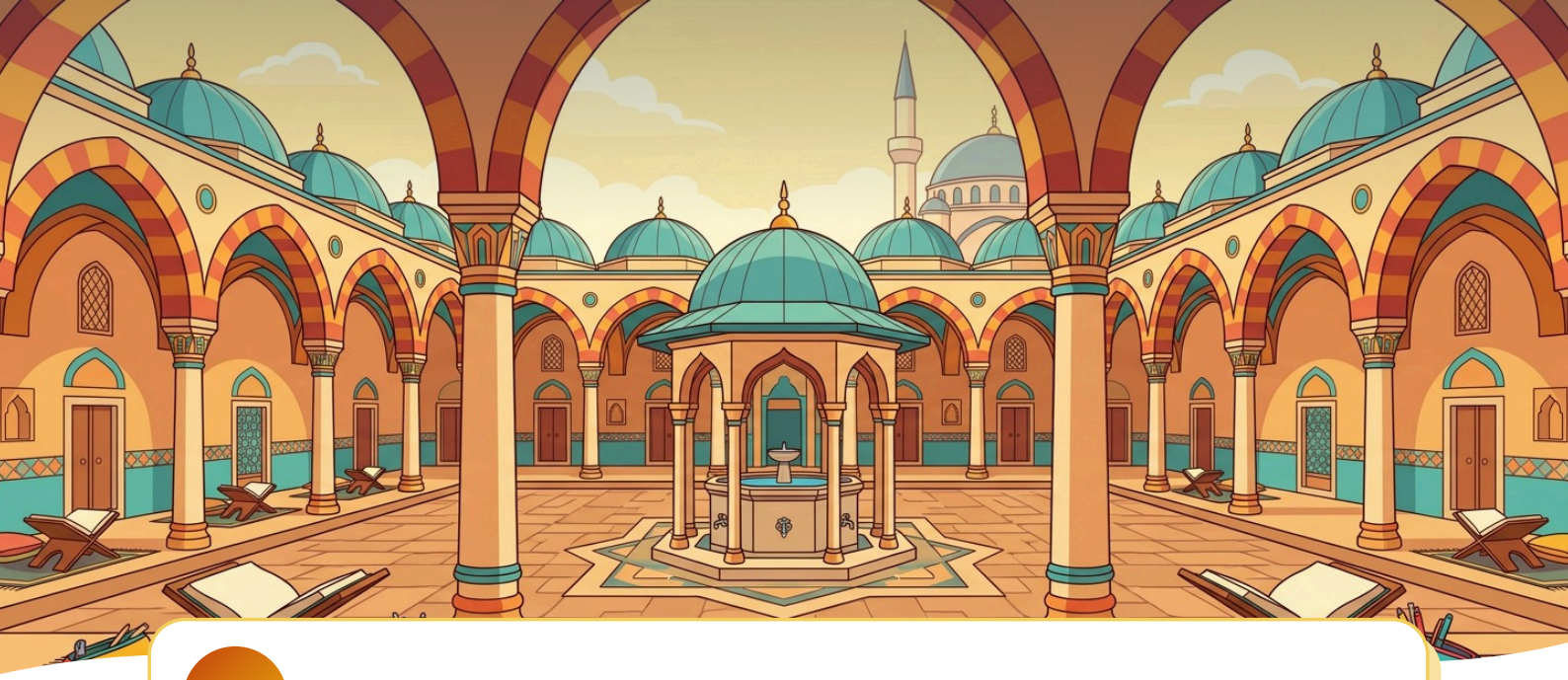
3. Divan-ı Hümayun'da defterdarın yaptığı görevi bugün hangi bakanlık yürütmektedir?

4. Divan-ı Hümayun'da resmî belgelere padişahın tuğrasını çeken görevli aşağıdakilerden hangisidir?

A) Nişancı
B) Defterdar
C) Kazasker
D) Kaptanıderya

Merkez ve taşra yönetimi

	Merkez yönetimi	Taşra yönetimi
Yeri	Başkent	Merkezden uzak eyalet ve sancaklar
Görevi	Devletin önemli işleri Divan-ı Hümayun'da görüşülür	Uzak bölgelerin yönetimi yürütülür

2 Eğitim ve Hukuk

Eğitim. Osmanlı Devleti'nde eğitim, toplumun ve devletin ihtiyaçlarına göre düzenlendi. Zamanla yeni ihtiyaçlar ortaya çıktıkça yeni okullar açıldı.

Eğitim kurumu	Kimler, ne öğrenirdi?
Sıbyan mektebi	5-6 yaşındaki kız ve erkek çocuklar okuma yazma ve temel dinî bilgiler öğrenirdi.
Medrese	Dinî ilimlerin yanında matematik, astronomi, mantık ve tıp okutulur; kadı, müderris ve yönetici yetiştirilirdi.
Enderun Mektebi	Saray içindeki bu okulda devletin üst düzey yöneticileri yetiştirilirdi.
Mühendishaneler	XVIII. yüzyıldan itibaren açılan bu okullarda kara ve deniz mühendisleri yetiştirilirdi.
Rüştiye, idadi, Darülfünun	XIX. yüzyılda açılan ortaokul, lise ve üniversite düzeyindeki okullardır.

Ahilik ve lonca teşkilatları da gençlere usta yanında meslek ve ahlak öğretiyordu. Bu nedenle Osmanlı'da eğitim yalnızca okulla sınırlı değildi; çarşıda ve atölyede de sürüyordu.

Hukuk. Osmanlı yöneticilerine göre halka adaletle davranmak, devleti ayakta tutan en önemli görevdi. "Adalet mülkün temelidir." sözü bu anlayışı özetler. Mahkemelerde adalet işlerini **kadılar** yürütürdü. Müslüman ve gayrimüslim halka inançlarına göre adaletli davranılması esas alınırdı.

Osmanlı hukukunun iki kaynağı

	Şer'i hukuk	Örfi hukuk
Dayanağı	İslam dininin kuralları	Padişahın koyduğu kurallar ve gelenekler
Konuları	Aile, miras, alışveriş gibi günlük hayat işleri	Yönetim, vergi, toprak ve askerlik işleri
Yazılı kaynağı	Fıkıh kitapları	Kanunnameler
Uygulayan	Kadılar	Kadılar

Tanım Kanunname

Padişahların koyduğu kuralların bir araya getirilmesiyle oluşan yazılı hukuk metinlerine kanunname denir. Kanunnameler, devlet işlerini ve halkın hak ve görevlerini düzenlerdi.

Kanunnameler hazırlanırken şeyhülislam, kazasker ve nişancının görüşleri alınırdı. XIX. yüzyılda Ahmet Cevdet Paşa başkanlığında hazırlanan **Mecelle**, İslam dünyasında medeni kanun niteliğindeki ilk hukuk metni oldu. 1876'da ilan edilen **Kanun-ı Esasi** ise Osmanlı Devleti'nin ilk anayasasıdır.

Örnek 2: Kanıttan çıkarım

Soru: Mecelle'nin bir maddesinde "Asıl olan, kişinin suçsuz olmasıdır." anlamına gelen bir kural yer alır. Bu kural ile günümüz hukuku arasında nasıl bir bağ kurabiliriz?

Çözüm: Bu kural, suçu kanıtlanmadıkça kimsenin suçlu sayılamayacağını anlatır. Günümüz hukukunda da **suçsuzluk karinesi** denilen aynı ilke vardır. Bu kanıt, Osmanlı hukukunun bireyin haklarını koruyan ilkeler taşıdığını ve bu ilkelerin bugün de geçerli olduğunu gösterir.

Ne öğrendik?

1. Sıbyan mektebi ile medrese arasındaki farklar nelerdir?

2 Enderun Mektebi hangi ihtiyaç nedeniyle kurulmuştur?

3 "Adalet mülkün temelidir." sözü Osmanlı'nın hukuk anlayışı hakkında ne anlatır?

4 Osmanlı Devleti'nin ilk anayasası aşağıdakilerden hangisidir?

A) Mecelle
B) Kanunname
C) Fetva
D) Kanun-ı Esasi

Eğitimde ve hukukta yenileşme

Mühendishaneler açılır.

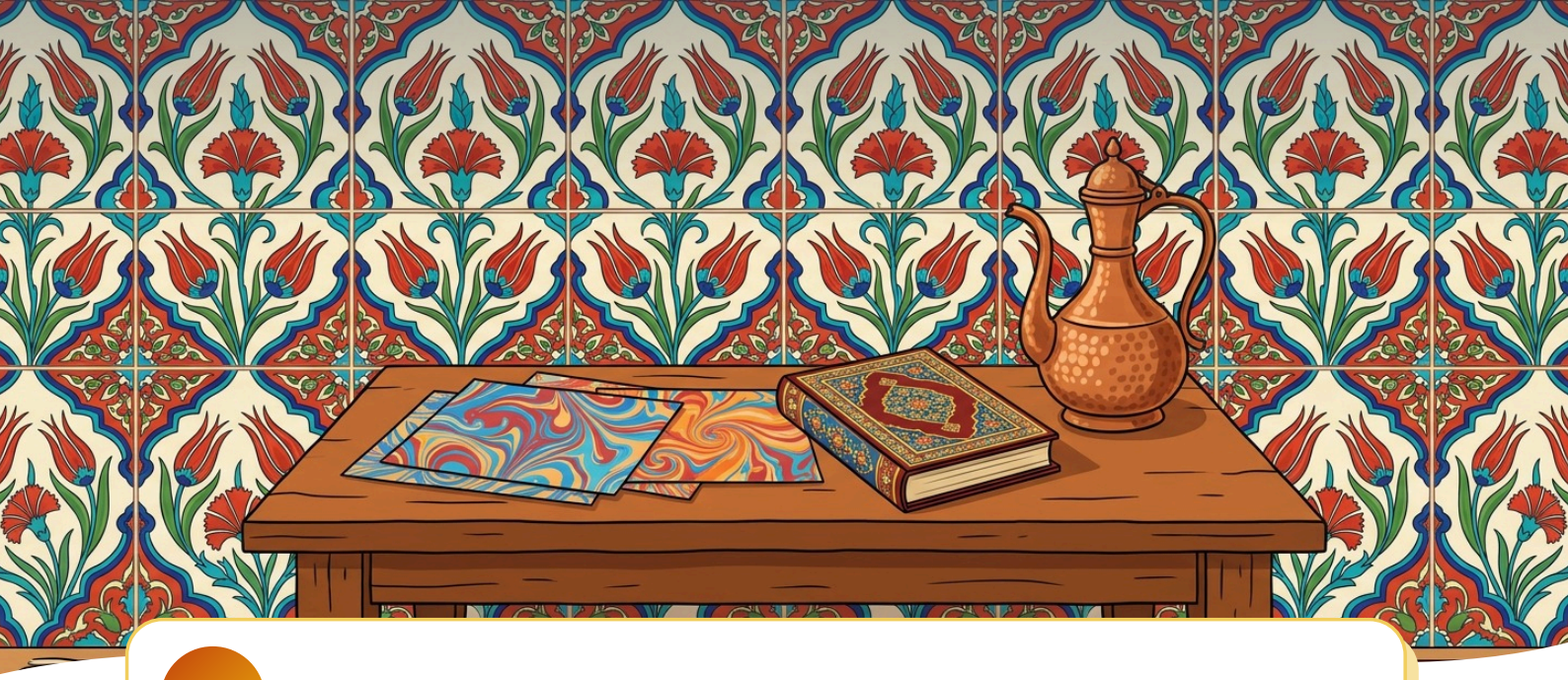
Rüştiye, idadi ve Darülfünun açılır.

Mecelle hazırlanır.

Kanun-ı Esasi ilan edilir.

Yıllar arasındaki uzaklıklar ölçekli değildir.

Notlarım

3 Sanat ve Günlük Hayat

Sanat. Osmanlı sanatı dinî değerler, gelenekler ve estetik anlayışla gelişti. Türk-İslam geleneği, fethedilen topraklarda karşılaşılan kültürlerle harmanlandı; böylece Doğu'dan da Batı'dan da izler taşıyan özgün bir sanat anlayışı doğdu. En önemli alanlarından biri mimariydi. Camiler, köprüler, kervansaraylar ve çeşmeler Osmanlı mimarisinin güzel örnekleridir. Mimar Sinan'ın Edirne'deki **Selimiye Camii ve Külliyesi** 2011'de UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne alındı.

ÇİNİ

Kil karoların boyanıp sırlanarak fırınlanmasıyla yapılır. Camilerin, sarayların ve çeşmelerin duvarlarını süsler.

EBRU

Su yüzeyine serpilen boyalarla oluşturulan desenin kâğıda aktarılmasıdır. 2014'te UNESCO'nun somut olmayan kültürel miras listesine girdi.

MEHTER

Osmanlı ordusunun resmî müzik topluluğudur. Mozart'ın ünlü Türk Marşı bu müzikten etkilenmiştir.

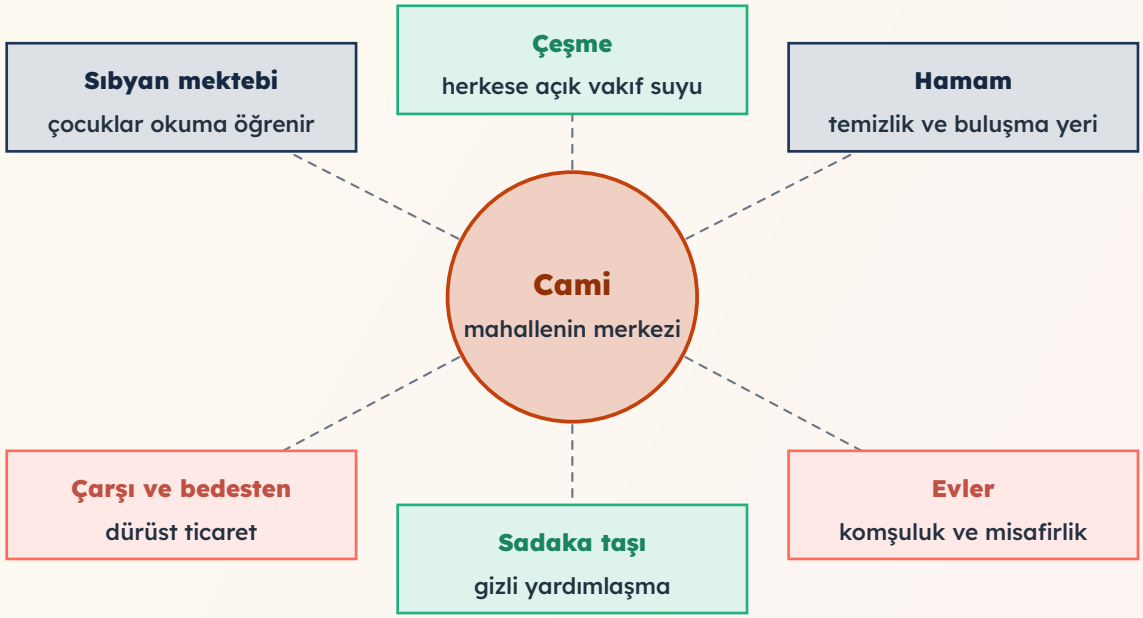
Hat, tezhip ve minyatür de yaygın süsleme sanatlarıydı. **Hat** ustaları, yani hattatlar, Kur'an-ı Kerim nüshalarını, padişah fermanlarını ve cami duvarlarındaki yazıları özenle yazdı. Halıcılık, ahşap oyma ve bakırcılık ise günlük hayatta kullanılan eşyalara sanatı taşıdı.

Tanım Hat

Yazıyı belli kurallara göre güzel yazma sanatına hat denir. Bu sanatla yazı yazan ustalara hattat denir.

Günlük hayat. Bir Osmanlı insanının gününü nasıl geçirdiği; neye inandığına, hangi gelenekleri yaşattığına ve nerede oturduğuna bağlıydı. Şehirdeki bir esnafın, köydeki bir çiftçinin ya da obadaki bir göçebenin yaşamı birbirinden farklıydı; ama hepsinde komşuya saygı ve yardımlaşma önemli bir yer tutardı. Şehirlerde yaşam cami, çarşı ve mahalle etrafında örgütlendi. Farklı inançlara sahip topluluklar bir arada yaşadı.

Osmanlı şehrinde bir mahalle

Evlerde yemekler yer sofralarında yenir, sofraya önce büyükler otururdu. Yemekten önce ve sonra eller yıkanır, israftan kaçınılırdı. Misafir güler yüzle karşılanırdı. Halk boş zamanlarında **Karagöz**, meddah ve orta oyunu gibi gösterileri izlerdi. Ramazan ayı, bayramlar ve düğünler herkesin bir araya geldiği özel günlerdi. Ticaretin kalbi, **bedesten** denilen korunaklı çarşılarda atardı.

Örnek 3: Sadaka taşı

Soru: Bazı İstanbul mahallelerinde "sadaka taşı" denilen oyuklu taşlar bulunurdu. Durumu iyi olanlar akşam bu taşın oyuğuna sessizce para bırakır, ihtiyacı olanlar da yalnızca ihtiyacı kadarını alırdı. Bu kanıttan Osmanlı toplumu hakkında hangi çıkarımları yapabiliriz?

Çözüm: Yardım eden de alan da görünmediği için kimse mahcup olmazdı. Bu uygulama Osmanlı toplumunda **yardımlaşmanın**, gizli iyiliğin ve başkasının hakkını gözetmenin önemli değerler olduğunu gösterir. Herkesin yalnızca ihtiyacı kadarını alması da toplumdaki güveni ve kanaatkârlığı anlatır.

Ne öğrendik?

1. Osmanlı sanatının “özgün” olmasını sağlayan özellik nedir?

2. Osmanlı şehirlerinde günlük yaşam hangi yapıların çevresinde örgütlenmiştir?

3. Osmanlı sofra kültürüne ait hangi alışkanlıklar bugün de sürmektedir? İki örnek veriniz.

4. Su yüzeyine serpilen boyalarla oluşturulan desenin kâğıda aktarıldığı sanat dalı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Çini
B) Hat
C) Ebru
D) Minyatür

Osmanlı sanatından örnekler

	Nedir?	İzi nerede ya da nasıl sürer?
Çini	Boyanıp sırlanarak fırınlanan kil karolar	Cami, saray ve çeşme duvarlarını süsler
Hat	Yazıyı kurallarına göre güzel yazma sanatı	Kur’an-ı Kerim nüshaları, fermanlar, cami yazıları
Ebru	Su yüzeyindeki boyaların kâğıda aktarılması	2014’te UNESCO listesine girdi
Mehter	Osmanlı ordusunun resmî müzik topluluğu	Mozart’ın Türk Marşı bu müzikten etkilenmiştir

Notlarım

4 Vakıflar, Ahilik ve Loncalar

Tanım Vakıf

Kişilerin sahip oldukları mal veya mülkü, toplum yararına kullanılmak üzere süresiz olarak bağışlamasıyla kurulan kuruma vakıf denir. Vakfedilen mallar satılamaz ve başka bir amaçla kullanılamaz.

İslam medeniyetinde köklü bir geçmişi olan ve Selçuklularla Anadolu'da yaygınlaşan vakıf anlayışı Osmanlı Döneminde en parlak dönemini yaşadı. Cami, medrese, darüşşifa, imaret, han, köprü ve kervansaray gibi yapılar vakıflar yoluyla halkın hizmetine sunuldu. Sık aktarılan bir söze göre Osmanlı'da bir insan vakıf beşikte uyuyabilir, vakıf okulda okuyabilir, vakıf hastanede tedavi görebilir ve vakıf mezarlığa gömülebilirdi.

Bir vakıf eseri yüzyıllarca nasıl ayakta kalır?

Bağış	Gelir	Hizmet	Onarım	Süreklilik
Hayırsever mülkünü vakfeder.	Dükkân, tarla ve bahçeler kira getirir.	Gelirle imaret, okul, çeşme işletilir.	Eserin bakımı yine bu gelirle yapılır.	Hizmet yüzyıllarca kesintisiz sürer.

Vakıflardan din, dil ve köken ayrımı yapılmadan herkes yararlandı. Leylekleri koruyan, eski kitapları onaran, yoksul kızlara çeyiz hazırlayan, öğrencilere gezi düzenleyen vakıflar bile vardı. Bu nedenle Osmanlı Devleti bir "vakıf medeniyeti" olarak anılır. Günümüzde Vakıflar Genel Müdürlüğü bu eserleri koruyup onararak gelecek kuşaklara ulaştırmaya çalışır.

Ahilik. Ahilik, XIII. yüzyılda Ahi Evran öncülüğünde Anadolu'da kurulan bir esnaf ve sanatkâr teşkilatıdır. Ahilikte meslek eğitimi ile ahlak eğitimi bir arada verilirdi. Üretimde kalite ve dürüst kazanç esastı. Kadınlar da **Bacıyan-ı Rum** (Anadolu Bacıları) adlı örgütte bir araya gelerek dokumacılık gibi işlerde meslek edinebiliyordu. Ahiler kazançlarını yoksullarla paylaşarak bir tür sosyal güvenlik kurumu gibi çalışırdı.

Tuzağa düşme!

Bir ahinin uyması gereken kurallar

- **Eli açık olmak:** Cömert olmak.
- **Sofrası açık olmak:** İkram etmeyi sevmek.
- **Kapısı açık olmak:** Misafirperver olmak.
- **Gözü kapalı olmak:** Başkalarının kusurunu aramamak.
- **Dili kapalı olmak:** Kötü sözden ve dedikodudan uzak durmak.

Lonca. Şehirler büyüyüp ticarete farklı inançlardan esnaf katıldıkça Ahilik yetersiz kaldı ve yerini **lonca** teşkilatına bıraktı. Loncalar, aynı meslekten esnafın devlet denetiminde kurduğu meslek örgütleriydi. Ahilikteki meslek ahlakını ve dayanışmayı büyük ölçüde sürdürdüler.

	Ahilik	Lonca
Ortaya çıkışı	XIII. yüzyılda Anadolu'da	Ticaret ve şehirler büyüyünce
Üyeleri	Başlangıçta Müslüman esnaf	Farklı inançlardan esnaf
Görevleri	Meslek ve ahlak eğitimi, yardımlaşma	Üretimi ve kaliteyi denetleme, fiyatları kontrol etme, dayanışma
Ortak yönü	Dürüstlük, kaliteli üretim ve dayanışma	Dürüstlük, kaliteli üretim ve dayanışma

Örnek 4: Vakfın sürekliliği

Soru: Bir vakıf imaretinin giderleri, vakfa bağışlanan dükkânların kira gelirinden karşılanıyordu. Bu düzen sayesinde imaret yüzyıllarca yemek dağıtmayı sürdürdü. Buradan vakıf sistemi hakkında hangi çıkarımı yapabiliriz?

Çözüm: Vakıf eserleri kendi gelir kaynağına sahip olduğu için devlet hazinesine yük olmadan **sürekli** hizmet verebilmiştir. Bu düzen, iyiliğin bir kerelik değil, kalıcı olmasını sağlamıştır.

Bağlantı: Sınırları aşan izler

Osmanlı kültürünün izleri bugün pek çok ülkede yaşıyor. Balkan ülkelerinde baklava, pilav, dolma ve çorba gibi yemek adları kullanılıyor. Kuzey Afrika'da Cezayir, Tunus ve Trablusgarp gibi şehirlerde Osmanlı Döneminde yapılmış camiler hâlâ ibadete açık. Suriye'nin başkenti Şam'daki Hamidiye Çarşısı Osmanlı Döneminde yapıldı ve hâlâ kullanılıyor. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde

Karagöz oyunları sahneleniyor. Bu izler, Osmanlı kültürünün yüzyıllar sonra bile farklı toplumların günlük hayatında yaşadığını gösteriyor.

Etkinlik 2

Görev kartı: Bir Osmanlı ailesinin günü

Grubunuzla XVI. yüzyılda bir Osmanlı şehrinde yaşayan bir ailenin bir gününü anlatan kısa bir hikâye yazınız.

1. Hikâyenizde yönetim, eğitim, hukuk, sanat, günlük hayat, vakıf ya da Ahilik-lonca unsurlarından en az üçüne yer veriniz.
2. Her unsuru bu konudaki bir kanıta dayandırınız (ör. ailenin çocuğu sıbyan mektebine gider, baba lonca kurallarına göre çalışır).
3. Hikâyenin sonuna Osmanlı kültürü hakkındaki görüşünüzü anlatan iki cümle ekleyiniz.
4. Hikâyenizi sınıfta okuyunuz ya da drama ile canlandırınız.
5. Arkadaşlarınızın hikâyelerindeki kültür unsurlarını not ediniz.

PUANLAMA ANAHTARI

Ölçüt	Tam (3)	Kısmen (2)	Henüz değil (1)
Kültür unsurları	En az üç unsur doğru biçimde kullanılmış	Bir-iki unsur kullanılmış	Unsur yok
Kanıta dayanma	Her unsur bir kanıta dayandırılmış	Bazı unsurlar kanıta dayalı	Kanıt yok
Görüş	Osmanlı kültürüne ilişkin görüş gerekçeli açıklanmış	Görüş var, gerekçe zayıf	Görüş yok
Paylaşım	Hikâye anlaşılır biçimde okunmuş ya da canlandırılmış	Kısmen anlaşılır	Paylaşım yok

Notlarım

Tuzağa düşme!

Yanılgı avı: Osmanlı kültür ve medeniyeti

- ✗ "Osmanlı'da padişah her kararı tek başına verirdi." → ✓ Önemli işler **Divan-ı Hümayun**'da yardımcılarla görüşülürdü ve padişah kanunlara uymak zorundaydı.
- ✗ "Osmanlı'da eğitim yalnızca din eğitiminden ibaretti." → ✓ Medreselerde matematik, astronomi ve tıp da okutulur, zamanla mühendishaneler ve modern okullar açılırdı.
- ✗ "Vakıflar yalnızca cami yaptırmak için kurulurdu." → ✓ Vakıflar okul, hastane, köprü, çeşme ve hatta **hayvanların korunması** için de kurulurdu.
- ✗ "Ahilik ile lonca birbirinden tamamen farklıdır." → ✓ Loncalar Ahilikteki meslek ahlakını ve **dayanışmayı** sürdürmüştür.
- ✗ "Osmanlı kültürü yalnızca Türkiye'de yaşamaktadır." → ✓ Balkanlardan Kuzey Afrika'ya pek çok ülkede yemek, müzik, mimari ve dil izleri sürmektedir.

✓ Ne öğrendik?

1. Vakıf eserleri devlet hazinesine yük olmadan nasıl ayakta kalmıştır?

2. Bacıyan-ı Rum'un toplum hayatına katkısı nedir?

3. Ahilik yerini neden lonca teşkilatına bırakmıştır?

4. "Gözü kapalı olmak" ahi kuralı aşağıdakilerden hangisini anlatır?

A) Cömert olmak
B) Başkalarının kusurunu aramamak
C) Misafirperver olmak
D) Kaliteli üretim yapmak

Toplumda yardımlaşmanın yolları

	Vakıf	Ahilik ve lonca
Amacı	Toplum yararına süresiz hizmet	Meslek eğitimi ve dürüst üretim
Dayanağı	Bağışlanan mal ve mülkün geliri	Esnafın birbirini desteklemesi
Ortak değer	Yardımlaşma ve dayanışma	Yardımlaşma ve dayanışma

Konu Testi

✓ Ne öğrendik?

Aşağıdaki soruları dikkatle okuyunuz. Her sorunun doğru seçeneğini işaretleyiniz.

1. Bir şehirde ortada bir cami, çevresinde bir medrese, bir hastane, bir aşevi ve bir hamam bulunmaktadır. Bu yapı topluluğuna ne ad verilir?
   A) Bedesten
   B) Külliye
   C) Lonca
   D) Divan

2. Osmanlı Devleti'nde belli aralıklarla tutulan bazı defterlere bir sancaktaki her köyün hane sayısı, yetiştirdiği ürünler ve ödeyeceği vergiler tek tek yazılırdı. Bu kayıtlar yeni sayımlarla yenilenirdi. Bu kanıt Osmanlı yönetimi hakkında aşağıdakilerden hangisini gösterir?
   A) Devlet, toprak ve vergi işlerini düzenli kayıtlara dayanarak yürütürdü.
   B) Köylerde yaşayanlar vergi ödemekten muaf tutulurdu.
   C) Devlet işleri yazılı kayıt tutulmadan yürütülürdü.
   D) Sancaklarda yalnızca tek bir ürün yetiştirilebilirdi.

3. "Saray içinde kurulan bu okulda başarılı öğrenciler yetiştirilir, sonra komutan ve yönetici olarak görev alırlardı." Sözü edilen eğitim kurumu aşağıdakilerden hangisidir?
   A) Sıbyan mektebi
   B) Rüştiye
   C) Enderun Mektebi
   D) Mühendishane

4. Bir öğrenci, Osmanlı hukukunu anlatan bir zaman şeridi hazırlarken şeride yalnızca hukukla ilgili gelişmeleri koyacaktır. Aşağıdakilerden hangisini şeride koymamalıdır?
   A) Kanunnamelerin hazırlanması
   B) Mecelle'nin hazırlanması
   C) Kanun-ı Esasi'nin ilan edilmesi
   D) Selimiye Camii'nin yapılması

5. "Bir insan vakıf beşikte uyur, vakıf okulda okur, vakıf hastanede tedavi görürdü." Bu ifadeden hangi çıkarım yapılabilir?
   A) Vakıflar yalnızca eğitim alanında hizmet vermiştir.
   B) Vakıflar insan hayatının hemen her alanında hizmet sunmuştur.
   C) Vakıf hizmetlerinden yalnızca zenginler yararlanmıştır.
   D) Vakıf eserleri devlet hazinesinden karşılanmıştır.

6 Bir öğrenci, Ahilik ve lonca teşkilatlarının benzerliklerini anlatan bir afiş hazırlıyor. Afişin "Ortak yön" bölümüne aşağıdakilerden hangisini yazmalıdır?

A) Yalnızca Müslüman esnaftan oluşmaları
B) XIII. yüzyılda kurulmaları
C) Devletin ordusunu yönetmeleri
D) Dürüst ticareti ve dayanışmayı esas almaları

KENDİME NOT

Bu konuda	Evet	Kısmen	Henüz değil
Osmanlı yönetim anlayışının temel özelliklerini açıklayabiliyorum.			
Osmanlı'daki eğitim kurumlarını ve hukuk düzenini tanıyorum.			
Osmanlı sanatından ve günlük hayatından örnekler verebiliyorum.			
Vakıfların, Ahilik ve loncaların topluma etkisini açıklayabiliyorum.			
Kanıtlara dayanarak bir ürün hazırlayıp paylaşabiliyorum.			

Notlarım

Cevap Anahtarı

Ön Değerlendirme

1. **D.** Osmanlı kültürü, Selçuklu ve beylikler döneminin birikimi üzerine kurulmuştur.
2. **Y.** Önemli devlet işleri Divan-ı Hümayun'da yardımcılarla birlikte görüşülürdü.
3. **D.** Selimiye Camii, Mimar Sinan'ın eserlerinden biridir.
4. **Y.** Vakıf hizmetlerinden din, dil ve köken ayrımı yapılmadan herkes yararlanırdı.
5. **D.** Ahilik, esnafa meslek ve ahlak eğitimi veren bir teşkilattır.

1. Osmanlı Kültürünün Kökleri ve Yönetim Anlayışı

1. Türkiye Selçuklu Devleti ve Türk beyliklerinin kültürel birikimi ile İslam medeniyetinin değerleri üzerine.
2. Merkez yönetimi başkentteki saray ve Divan'dır; taşra yönetimi merkezden uzak eyalet ve sancakların yönetimidir.
3. Hazine ve Maliye Bakanlığı.
4. **A.** Nişancı fermanlara padişahın tuğrasını çekerdi; defterdar maliyeden, kazasker hukuk ve eğitimden, kaptanıderya deniz kuvvetlerinden sorumluydu.

2. Eğitim ve Hukuk

1. Sıbyan mektebi küçük çocuklara okuma yazma ve temel bilgiler veren ilk öğretim kurumudur; medrese ise dinî ve fen ilimlerinin okutulduğu, kadı, müderris ve yönetici yetiştiren üst düzey eğitim kurumudur.
2. Devlet büyüdükçe artan nitelikli yönetici ve devlet görevlisi ihtiyacını karşılamak için kurulmuştur.
3. Devletin varlığını ve düzenini sürdürmesinin adalete bağlı olduğunu, adaletin devleti ayakta tutan en önemli görev olduğunu anlatır.
4. **D.** Kanun-ı Esasi, 1876'da ilan edilen ilk anayasadır; Mecelle medeni hukuk metni, kanunname padişahın kurallarıdır, fetva ise şeyhülislamın görüşüdür.

3. Sanat ve Günlük Hayat

1. Türk-İslam geleneğini fethedilen topraklardaki kültürlerle harmanlaması; bu sayede Doğu'dan da Batı'dan da izler taşıması.
2. Cami, çarşı ve mahalle çevresinde.

3. Örnek: Sofraya önce büyüklerin oturması, yemekten önce ve sonra ellerin yıkanması, israftan kaçınılması, misafirin güler yüzle ağırlanması.
4. **C.** Su yüzeyine serpilen boyaların kâğıda aktarılması ebrudur; çini kilden, hat yazıdan, minyatür ise resimden oluşan sanat dallarıdır.

4. Vakıflar, Ahilik ve Loncalar

1. Vakfa bağışlanan dükkân, tarla ve bahçe gibi mülklerin gelirleriyle giderleri karşılanmıştır.
2. Kadınların da meslek eğitimi almasını ve meslek sahibi olmasını sağlamıştır.
3. Şehirler büyümüş, ticaret gelişmiş ve farklı inançlardan esnaf ticarete katılmıştır; Ahilik bu yeni duruma yetersiz kalmıştır.
4. **B.** Gözü kapalı olmak başkalarının kusurunu aramamaktır; cömertlik eli açık, misafirperverlik kapısı açık olmakla anlatılır.

Konu Testi

1. **B.** Cami çevresinde medrese, hastane, aşevi ve hamamdan oluşan yapı topluluğuna külliye denir; bedesten çarşı, lonca esnaf örgütü, divan ise kuruldur.
2. **A.** Köylerin hane sayısının, ürünlerinin ve vergilerinin deftere yazılıp yeni sayımlarla yenilenmesi, yönetimin düzenli kayıtlara dayandığını gösterir; B ve C kanıtla çelişir, D ise kanıttan çıkarılamaz.
3. **C.** Saray içinde komutan ve yönetici yetiştiren okul Enderun Mektebi'dir; sıbyan mektebi çocuklara okuma yazma öğretir.
4. **D.** Selimiye Camii mimari alanındaki bir eserdir.
5. **B.** Beşikten okula ve hastaneye uzanan vakıf hizmetleri, vakıfların hayatın hemen her alanına hizmet sunduğunu gösterir.
6. **D.** Ahilik de lonca da dürüst ticareti ve dayanışmayı esas alır; diğer seçenekler ya yalnızca birine ait bir özelliktir ya da yanlıştır.

Notlarım